

ЕСТРАДНІ ПІСНІ ВІКТОРА КАМІНСЬКОГО В РУСЛІ КУЛЬТУРНО-ПОЛІТИЧНИХ
ЗМІН 1980–1990-х РОКІВ

Статтю присвячено характеристиці естрадно-пісенного доробку львівського композитора Віктора Камінського, який займає особливе місце в процесах розвитку українського розважального жанру 1980–1990-х років. Проаналізовано традиції орієнтації української естради Галичини міжвоєнного двадцятиліття на створення конкурентоздатних взірців різножанрової національної естради високого мистецького рівня та вжиткового призначення, які могли б успішно протистояти засиллю домінуючої іноземної культури. Співвіднесено форми участі та творчості В.Камінського в еволюції мистецьких процесів окресленого періоду.

Ключові слова: українська естрада, традиції розважального мистецтва, пісенні жанри.

В українському пісенно-естрадному мистецтві 1980–1990-ті роки позначені особливими тенденціями та здобутками, висвітлення яких становить мету нашої розвідки. Окреслений період знаменується не лише появою численних солістів-виконавців та різнопланових аматорських і фахових естрадних (насамперед джазових та фольклорних) формацій, вокально-інструментальних ансамблів (в Україні це – “Мрія”, “Смерічка”, “Червона рута”, “Кобза”, “Ватра”, “Водограй”, “Світязь”, “Медобори” та ін.), але й становленням новітнього за функціями естрадно-розважального пласта національного музичного мистецтва (джаз-рок, джаз-фольк, фольк-поп), що відбувалося завдяки визначним творцям національних шлягерів – Віктора Морозова, Івана Поповича, Володимира Івасюка, Олексія Єкімяна, а також завдяки звертанню до цієї галузі творчості значної кількості фахових композиторів: Л.Дичко, О.Зуєва, В.Львіна, І.Карабиця, О.Красотова, М.Скорики, Б.Янівського, В.Камінського.

Масовість і результативність цього процесу засвідчують численні конкурси естрадної пісні на території Радянського Союзу – у містах Сочі, Ялта, Сопот, Варна, Юрмала, а також зародження “Червоної руті”, що мала виняткове значення на формування провідних тенденцій українського музичного естрадного мистецтва. Його підкріплювало визнання джазового мистецтва, що виразилося в проведенні щорічних джазових фестивалів від кінця 1970-х років (а від 1986 р. – рок-фестивалю “Рок-серпень” у Каховці, який згодом трансформувався в “Таврійські ігри”), виникнення колективів, що синтезували фольклорні й естрадно-джазові засоби: джаз-оркестри “Дніпро”, “Зелений вогник”, оркестр Київського державного цирку, ансамблі “Свірчкове число”, “Тріо Найдичів”, “Кобза” і звичайно, львівська “Арніка”.

Формування індивідуального мистецького процесу в специфічних суспільно-світоглядних та ідеологічних умовах у 1970-х роках Л.Кияновська аргументує так: “Осмислення минулого у творчості композиторів-“сімдесятників”, тобто у тих, хто тоді входив у мистецьке життя, відбулось не зразу і не прямо. Здебільшого вони природно перейшли захоплення авангардовою технікою, часто пробували себе в жанрах масової культури, взагалі інтенсивно і вільно шукали себе. До минулого часто йшли “по спіралі”, обірваними етапами-східцями, в складних переплетіннях вражень. Саме їх становлення теж видається цілком закономірним в постмодерну добу” [3, с.164].

З іншого боку, вагомим чинником естрадної стилістики митця була наявність сформованої української регіональної традиції легких жанрів, представленої в міжвоєнне двадцятиліття цілеспрямованою діяльністю труп і реву-програм польських та українських казино, готелів і клубів, естрадного реву-театру “Артистичне турне” Й.Стадника, театру малих форм, театру мініатюр “Веселий Львів”, театру мініатюр “Не журись!” із с. Сокільники, ансамблів “Ревелерсів Євгена”, жіночим вокальним квартетом “Богема”, “Капелою Яблонського”. Стилістика та жанрова система західноукраїнської гілки естрадної пісенності була сформована творчістю Б.Весоловського, С.Гумініловича, Я.Барнича, В.Балтаровича, О.Курочки, Є.Козака, А.Кос-Анатольського, А.Адаманіва та багатьох інших. Орієнтація української естради Галичини на створення конкурентоздатних взірців різножанрової національної естради високого мистецького рівня та вжиткового призначення, які могли б успішно протистояти засиллю домінуючої іноземної культури, значною мірою проектувалася на розважальну музику в доробку

музикантів наступних поколінь, серед яких особливе місце займає доробок львівського композитора Віктора Камінського.

До аналізу творчості В.Камінського інтерес науковців та широкого кола шанувальників зростає з кожним роком. Серед них – спеціальні дисертаційні дослідження Т.Кривицької, розділи праць О.Козаренка, Л.Кияновської [2–4], Л.Мазепи, статті в довідникових виданнях А.Мухи, публіцистичні нариси й інтерв'ю в періодиці Л.Олендїй, Л.Мельник [5], І.Строй, Т.Молчанової, Д.Янович, Л.Ступчук, дані низки інтернет-сайтів мистецьких організацій, композиторів і виконавців.

У творчості композитора цей складний у розвитку національного музичного мистецтва період збігається з навчанням у Львівській державній консерваторії ім. М.Лисенка в класі композиції Володимира Флиса (1972–1977), вступом до Спілки композиторів України (1978 р., мистець був на той час наймолодшим членом цієї творчої організації) і вдосконаленням фахової освіти в аспірантурі Московської консерваторії ім. П.Чайковського в класі Тихона Хреннікова (1983–1985). Роки навчання пов'язують В.Камінського творчим спілкуванням з Олександром Левковичем і Володимиром Івасюком: “То був час, коли я також серйозно захопився естрадною музикою, тому спілкування з таким досвідченим у той період композитором-піснярем, як Володимир Івасюк, стало цікавим... Можливо, саме під його впливом зацікавився естрадною піснею: Володя вмів захопити своїми ідеями, баченням естрадної пісні. У свою чергу, часто ділився зі мною планами створення “серйозних” композицій” [1]. Це були дискусії на музичні та літературні теми, спільні роботи над оркестровими аранжуваннями його пісень. Композитори продовжили творчі контакти й надалі – під час праці В.Камінського в Рівненському інституті культури.

Власне цей період був знаменним у формуванні естрадної культури Львова радянської доби, що відрізнялася на тлі періоду політичних обмежень та ідеологічних установок особливою активністю й винахідливістю у творчих інтенціях. Так, восени 1971 року при Львівському аптекоуправлінні шляхом об'єднання двох ВІА–“Еврика” (актори в музичному телефільмі “Червона рута”) і “Quo vadis” Віктора Морозова було створено вокально-інструментальний ансамбль “Арніка” (керівник Володимир Кіт – джазовий трубач ВІА “Медікус”, солісти – Вікторія Врадїй, Іван Попович, бек-вокал – Володимир Івасюк), який наступного року переміг у Всесоюзному телеконкурсі “Алло, мы ищем таланты” і записав на Всесоюзній фірмі грампластин “Мелодія” платівку-мінйон та невдовзі став надзвичайно популярним в Україні філармонійним колективом, що випереджав своїм джаз-роковим напрямом навіть московські ансамблі. Саме цей колектив у середині 1970-х зазнав переслідування провідних учасників (його лідери – Віктор Морозов, Іван Попович і трубач Володимир Копоть), які створили ВІА “Ровесник” (1976), пізніше перейменований на “Ватру”. Основу репертуару складали ідеологічно коректні твори комсомольсько-молодіжної тематики, різножанрові взірці пісенної лірики, позначеної тонким психологізмом і символікою, і надзвичайно широко трактовані з точки зору стилю й сюжету фольклорно-естрадні композиції, через які утверджувалися національна ідентичність і регіональна характерність. Завдяки цьому, філософська, громадянська та патріотична тематика, не маючи змоги бути культивованими засобами академічного мистецтва, перемістилася в естраду, надавши їй особливої суспільної ваги та значимості при збереженні відносного демократизму виразових засобів, шлягерності інтонацій водночас із засвоєнням передових тенденцій естрадного мистецтва в стилістиці, тембральності, театралізації.

Характеристику суспільної ситуації достатньо виразно дають інтерв'ю “Свободи” 4 березня 2009 р. з музикантами, які працювали в цей час у названих колективах. Називаючи період 1960–1970-х “страшними роками”, Віктор Камінський вважає естраду опосередкованим, але дієвим засобом масового самовираження, вважаючи, що її тогочасна місія, “... власне, те, що потребували українці, Україна потребувала того якогось поштовху, злету до відтворення і осмислення своєї ідентичності” [10]. Іншу функцію пісенного жанру в контексті масового розважального мистецтва – фактора суспільного єднання і формування національно окресленого громадянського світогляду виокремлює Оксана Білозір*: “Українська інтелігенція була розгублена, вона була розпоршена, вона була залякана, вона не мала навколо чого об'єднуватися.

* Нині – народний депутат НУ-НС, народна артистка України.

Звичайно, було дуже сильне мистецьке літературне слово... Якщо Ви піднімете нашу творчість, то побачите, що кожна з пісень мала якесь навантаження чи це була якась психологічна розповідь, чи це були якісь образи з нашого життя, але скрізь сентиментом і червоною лінією йшла любов до своєї землі, тому що кожна його пісня вчила нас любити цю справу” [10]. Прикладом заміщення філософсько-патріотичної лінії в академічній камерно-вокальній культурі може послужити пісня на текст Т.Шевченка, майбутня кантата “Чигирине, Чигирине”, прапрем’єру якої автор вважає дуже символічною – вона вперше прозвучала в Києві на шевченківському вечорі в непростому 1989-му році із соло Василя Жданкіна [5].

Естрадні композиції В.Камінського значною мірою наділені рисами театральності, родієвої процесуальності, емоційного сценічного пафосу, що зумовлено його співпрацею з Львівським державним академічним драматичним театром ім. М.Заньковецької (1989–1995), де з його музичним оформленням були спектаклі “Згадайте, братія моя” Т.Шевченка, “Народний Малахій” М.Куліша, “Павло Полуботок” К.Буревія, трилогія “Мазепа” Б.Лепкого та, особливо, “Маруся Чурай” Ліни Костенко, що набула знакової функції в репертуарі театру на десятиліття.

Безпосередня участь у стилетворчих процесах української естради виявила себе в роботі В.Камінського в складі журі пісенного фестивалю “Червона рута”, що також засвідчило визнання його як авторитетного знаючого фахівця в мистецтві окресленої галузі. Так, серед дипломантів конкурсу 1989 р. були дитячий вокально-інструментальний ансамбль “Усмішка” Будинку культури працівників торгівлі із солісткою Русланою Лижичко й лауреати першої премії – Інеса Братушик та ансамбль “Мальви” (Руслана), серед переліку лауреатів – “В.В”, Олександр Тищенко (“Зимовий сад”), Віка, “Брати Гадюкіни”, “Кому вниз”, Марічка Бурмака, Ірина Білик, Павло Дворський, В.Морозов, володар гран-прі – Василь Жданкін. Поміж учнів класу композиції В.Камінського у Львівській консерваторії був І.Білозір.

Численні естрадні композиції митця здобули популярність у 1980-х роках у виконанні Івана Поповича, Мар’яна Шуневича, Оксани Білозір, Віктора Морозова, Василя Жданкіна, вокальних ансамблів “Ватра”, “Кобза”, “Жайвір”.

Відбір поезії в доробку композитора дуже істотний. Тут помітне спрямування на творчість регіональних майстрів поетичного слова: Богдана Стельмаха, Миколи Петренка, Ростислава Братуня, Анни Канич, широковідомого поета-пісенника Вадима Крищенка, менш титулованих авторів, чия діяльність виявилась особливо співзвучною світовідчуттю, спонукавши до пісенної творчості – В.Герасимова, М.Олексюка, М.Романченка.

Вужче в контексті жанру представлені поети загальнонаціонального масштабу: Іван Франко (“Зелений явір”^{*}), Ліна Костенко (“Пелюстки старовинного романсу”), Тарас Шевченко (“Чигирине, Чигирине”). Відомо, що поряд з ужитковими жанрами в 1980-х роках митець послідовно розробляв шевченківську тематику в масштабних жанрах академічної сфери (хори “Ой чого ти почорніло”, “Не так тії вороги”, кантата “Іван Підкова”), особлива філософська наповненість, висота мистецької планки яких відзначена Л.Кияновською: “Шевченкові образи – наче відправна точка того особливого виміру духовності” [2].

Так, на тексти В.Крищенка митцем написано пісні “Скажи мені” і “Від земної краси”, що дала назву однойменній авторській збірці^{**}. В “Арніці”, “Ровеснику”, “Ватрі” співав студент консерваторії, випускник Ужгородського музичного училища, лауреат X Всесвітнього фестивалю молоді в Берліні (1973), нинішній народний артист України Іван Попович – засновник ВІА “Закарпаття” (1979), а згодом соліст київських мюзик-холу та Театру естради. Однією з пісень, що є візитівкою співака, стала пісня В.Камінського “Скажи мені” на слова В.Крищенка. Вона залишається актуальною в його репертуарі до сьогодні, увійшовши до складу альбомів “Рідні гори” та “Отаман Карпат” (2006).

“Карпатські солов’ї” на слова Р.Кудлика (на його ж текст написано пісню “Листя дикого винограду”) входили до репертуару ансамблю “Ватра” і її соліста народного артиста України (2010) Мар’яна Шуневича, серед виконань якої вона належить до найбільш успішних.

* У подальшому аранжуванні композиція увійшла до другого CD альбому “Іван Франко. Зів’яле листя” у виконанні заслуженої капели України “Трембіта”.

** Камінський В. Від земної краси. Пісні / В. Камінський. – К. : Музична Україна, 1990. – 72 с.

На тексти Б.Стельмаха створено численні пісенні естрадні шлягери (першу пісню “Аеліта” ним було створено в 1962 р. з Мирославом Скориком, 6 пісень на його слова створив Володимир Івасюк, 24 – Ігор Білозір, десятки – Богдан Янівський та Віктор Камінський). Серед них у доробку останнього пісні, сповнені високого патріотичного звучання “Історія”, “Задивилась моя Україна”, “Рідна мова” і лірико-психологічні камерно-вокальні композиції романсового типу “Калино, калино” та монолог “Плач Ярославни”.

Найбільшою репертуарною стабільністю відзначається композиція “Історія” на слова Богдана Стельмаха. У різний час вона фігурувала в концертних програмах Василя Жданкіна (першого лауреата гран-прі “Червоної рути”), Віктора Морозова (лауреата першої “Червоної рути”, талановитого виконавця співаної поезії, який здійснив великий вплив на творчість ряду вітчизняних рок-груп, засновника групи “Арніка” (1972), мистецького керівника театру-кабаре “Не журись!” від 1988 р.). До сьогодні її актуальність підтверджують виконання Віталія Білоножка (професора кафедри естрадного співу Київського національного університету культури та мистецтв, народного артиста України, організатора фестивалю “Мелодія для двох сердець”) і дуету “Бандурна розмова” у складі Тараса Лазуркевича й Олега Созанського. Аранжування для співаків-бандуристів і камерного оркестру було представлено на суд глядачів Львівського оперного театру 9 квітня 2010 р. дуєтом “Бандурна розмова” і камерним оркестром “Академія” під орудою Юрія Бервецького.

Актуальність естрадно-вокального доробку В.Камінського підтверджують й інші реалії сьогодення. Асамблея лауреатів Національної премії імені Т.Г.Шевченка, що проводилася у 2007 р. у Національному університеті водного господарства та природокористування м. Рівне, включала виконання пісень композитора Валерієм Марченком, керівником клубу авторської пісні, і фрагменти з компакт-диску композитора [9]. У журналі “Дзвін” 2010 р. названо роком пісень В.Камінського [7].

Нині, у рамках спільного телевізійного музичного проекту “Наша пісня”^{*} Національної телекомпанії України, Київського національного університету культури та мистецтв і корпорації “Укрконцерт”, що реалізується на Першому національному телеканалі (від 2004 року), народний артист України Іван Попович планує підготовку оновленого трактування улюбленого шлягеру: “Я вирішив зробити в реміксі пісню “Скажи мені” на вірші геніїв української пісенності Вадима Крищенка і Віктора Камінського... Було б добре, якби ми більше повертали наших, хороших, українських пісень, які звучать у телефестивалі” [6]. Робота над пісенними жанрами набуває нових аспектів, а напрацювання, здобуті в естрадній творчості, проєктуються на інші напрями мистецької самореалізації. Так, у лютому 2010 року XX сесія Золочівської районної ради V демократичного скликання затвердила гімн Золочівського району “Будь славно, Золочівщино” на слова Ольги Кіс, музику до якого створив В.Камінський. Натомість патріотичний філософський монолог соліста-бандуриста “Титан” сформувався в камерну кантату для кобзаря в супроводі оркестру “Чигирине, Чигирине”, демократичний, шлягерний характер мають партії солістів у гімні “*Męžu natchniony przez łaskę*” до віршів Św. Józefa Bilczewskiego для сопрано, баритона, мішаного хору та симфонічного оркестру, присвячений Папі Іоану Павлу II (2008), який був записаний на CD в Польщі (солісти Януш Шром, Анна Серафінська, диригент Тадеуш Віхерк), а 30 березня 2008 року був виконаний у Вільнюсі (Литва). Іншим аспектом осмислення естрадного мистецтва академічними засобами стала композиція “Супергармонія в ритмах “Океану” для скрипки з камерним оркестром (2007) за мотивами гурту “Океан Ельзи” Святослава Вакарчука (соліст першовиконання Назарій Пилатюк).

Висновки. Таким чином, співвіднесення естрадної пісенної творчості В.Камінського засвідчує її суголосність провідним тенденціям розвитку 1970–1980-их років, яким притаманне синтезування регіональної етнохарактерності й ознак таких течій, як етно (фольк), рок, поп, джаз, авторська пісня, що зумовило її актуальність і національне обличчя. Його пісням властиві орієнтири на провідні жанрові групи вищезгаданого періоду: сфера психологічної романсово-пісенної лірики, фольклорна характерність з окресленими етнічними ознаками, синтезованими з актуальними стильовими сферами розважального мистецтва (поп, джаз, диско) і галицькою

---

^{*} Проєкт займається підтримкою національної естради, даючи змогу виступити на найбільшій сцені країни кожному талановитому співакові-професіоналу, який співає українською мовою.

традицією побутового й естрадного музикування (романс, танго, фокстрот). До індивідуальних рис слід віднести яскраву театральність образів, емоційну амплітуду, монологічність, яка сприяє засвоєнню декламаційно-речитативних форм інтонування. Особиста участь у процесах формування виконавської традиції, фахової композиторської педагогіки, співпраця з провідними співаками-солістами та колективами регіону, опора на поетичні тексти загальнонаціональних і регіонально значимих майстрів слова творять систему чинників, завдяки яким цей розділ творчості композитора є мистецько-вартісним та зберігає актуальність протягом десятиліть.

1. Камінський В. Спогади / Віктор Камінський. – Режим доступу : <http://www.ivasjuk.org.ua>.
2. Кияновська Л. Духовний вимір творчості. До 55-річчя від дня народження Віктора Камінського / Л. Кияновська // Митці Львівщини. Календар знаменних і пам'ятних дат на 2008 рік / [упоряд. Н. Письменна]. – Львів : ЛОУНБ, 2008. – С. 2–4.
3. Кияновська Л. Портрет сучасника в інтер'єрі постмодернізму / Л. Кияновська // Українське музикознавство. – К. : НМАУ ім. П. Чайковського, 2001. – Вип. 30. – С. 156–169.
4. Кияновська Л. “Празька школа” львівських композиторів та їхня роль у музичному житті краю / Л. Кияновська, Ю. Пороховник // Вісник Львівського університету. Серія “Мистецтвознавство”. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. Франка, 2005. – Вип. 5. – С. 100–112.
5. Мельник Л. Незавершена “Розмова”. В Одесі заборонили поезію Шевченка / Лідія Мельник // Львівська пошта. – 2010. – № 31. – 20 березня.
6. Поплавський М. Наша пісня / Михайло Поплавський. – Режим доступу : http://www.poplavskiy.com/person/culture_projects_nasha.htm.
7. Рік пісень Віктора Камінського [Текст] // Дзвін. – 2010. – № 3/4. – С. 176.
8. Спогади про дитинство майбутньої зірки // РУСЛАНА-ЛАНА. Фан-сайт Руслани Лижичко. – Режим доступу : <file:///C:/DocumentsandSettings/Admin/B8/press14.php>.
9. Ступчук Л. Зустріч з лауреатами / Людмила Ступчук // Архів новин НУГВП. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/newspaper/news/n200705.html>.
10. Штогрін І. Феномен Володимира Івасюка: інтерв'ю з О. Білозір та В. Камінським 04.03.2009 / Ірина Штогрін. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1504017.html>.

Стаття посвячена характеристиці естрадно-песенного творчества львівського композитора Віктора Камінського, котрий займає особливе місце в процесах розвитку українського розважального жанру 1980–1990-х років. Проаналізовані традиції орієнтації української естради Галичини міжвоєнного двадцятиліття на створення конкурентоспособних образців різноманітної національної естради високого художественного рівня і прикладного призначення, котрі могли би успішно протистояти засилью домінуючої іноземної культури. Соотнесені форми участі і творчества В.Камінського в еволюції художественних процесів вказаного періода.

Ключевые слова: українська естрада, традиції розважального мистецтва, песенні жанри.

The article deals with the characteristics of pop-song heritage of Lviv composer Victor Kaminsky, who holds a special place in the process of the Ukrainian entertainment 1980–1990's. Analyzed the orientation of Ukrainian music traditions Galicia interwar twenty years to create a competitive national samples of various genres variety of high artistic level and household goods that could successfully resist foreign domination of the dominant culture. Related forms of participation and creativity in the evolution of V.Kaminsky artistic processes giving period.

Key words: Ukrainian music, entertainment tradition of art song genre.

УДК 78+801.8:7.071.1
ББК 85.310.5

Мар'яна Гусар

СЕМІОТИЧНІ ПАРАЛЕЛІ МУЗИКИ Й ТЕКСТУ В “ТИХИХ ПІСНЯХ” В.СИЛЬВЕСТРОВА

Розвідку присвячено вияву та класифікації знакової системи камерно-вокального циклу “Тихі пісні” В.Сильвестрова як композиції, що знаменує важливий етап мистецької еволюції та формування тенденції, значимої для національної музичної культури. Твір є взірцем новаторського прочитання взаємодії музики й тексту, їх взаємопроникнення та взаємопідсилення на рівнях символіки, алюзій, знаковості, образних, фонічно-сонорних і співних паралелей. Виявлено коло й індивідуальні моделі сти-